

תהליכים ולזרזם. שהרי בזכות מעבד התמלילים התקצר זמן כתיבתו של עמוד מודפס. בזכות תוכנות איחזור המידע ניתן לאתר תקדימים וחוקים בקצב מהיר פי כמה. בזכות מכונת הצילום ניתן להעתיק פסיקה וחקיקה ללא צורך לסחוב ארגזים לבית המשפט, ובזכות הפקסימיליה ותוכנות הדואר האלקטרוני ניתן להעביר חומר משפטי ללא הזדקקות לשליח או לדואר האיטי והמסורבל. אולם, למרבה הצער, ההמצאות והשכלולים הטכנולוגיים לא גרמו למערכת המשפט, המסורבלת ממילא, להיות יעילה ומהירה יותר. הקלות של העתקת חומר ושל ייצור חומר משפטי חדש גרמה להארכתם של כתבי-הדין המוגשים לבתי המשפט, כמות האסמכתאות גדלה וגם פסקי הדין התארכו ללא היכר. **"עידן המידע" קבר את עורך הדין תחת ים עצום של ספרים, ניירות, פסקי דין ואסמכתאות. פעמים נדמה כי המידע הרב תפס את מקומו החשוב של הידע, ועורכי דין מנסים לגבור על יריביהם באמצעות הצפתם בחומר משפטי.**

כמובן, אין לתלות את קולר האשמה רק בסיבה זו. לעומס בבתי המשפט יש גם סיבות חשובות אחרות, כגון מספר עורכי הדין הרב ביחס לאוכלוסייה, והסיבה העיקרית הינה תרבות ההתדיינות הקלוקלת הנוהגת בישראל והתחביב הישראלי לגלגל כל מחלוקת לפתחו של בית המשפט. אולם, האם עורכי הדין ובתי המשפט לא תרמו את תרומתם למציאות בעייתית זו?

מחקרים שנערכו בישראל הראו כי אורכו הממוצע של פסק דין גדל עם השנים. מעניין להזכיר, לנוכח מגמה זו, את אורכו של פסק הדין החוקתי האמריקני החשוב ביותר שנכתב במאה ה-20. בשנת 1954 נתן בית המשפט העליון את פסק הדין המפורסם בעניין *Brown v. Board of Education* - שקבע כי ההפרדה הגזעית בין שחורים ללבנים בבתי הספר הציבוריים בארצות-הברית עומדת בסתירה לחוקה האמריקנית. פסק דין זה, שהיווה את יריית הפתיחה של מהפכת זכויות האדם בארצות-הברית, החזיק שלושה וחצי עמודים בלבד. בשנת 1954, כידוע, לא היו עדיין מעבדי תמלילים, ופסק הדין הקלאסי הזה - שראוי להיקרא על ידי כל בן-תרבות, והינו ייחודי כמו סיפור קצר ונלמד בארצות-הברית כבר בבתי הספר היסודיים - נכתב בדיו על גבי נייר לבן.

בעידן המתאפיין בקלות בלתי נסבלת של הפקת ניירות, ראוי להזכיר גם את אמרתו של השופט ארל וורן, נשיא בית המשפט העליון האמריקני, שכתב את אותו פסק דין: "קוצרו של פסק הדין נובע מחשיבותו המפליגה".

לפני שנים רבות זכיתי לשמש מתמחה אישי של אחד מוותיקי המקצוע, עו"ד יובל לוי. פרופ' לוי, שהליכותיו כשל ג'נטלמן בריטי, לא נהג לפתוח את לבו בפני מתמחיו באמירות אישיות, אך באחד מן הימים, בעת נסיעה לבית המשפט העליון, זכיתי לשמוע ממנו אמירה מן הלב. "הטכנולוגיה", אמר לי ונאנח, "הרסה את מקצוע עריכת הדין". כמי שגדל לתוך עולם דיגיטלי והיה משוכנע ביכולתה של הטכנולוגיה לקדם יעילות ולפתור בעיות של סחבת, נשמעה לי אז האמירה הזו מוזרה עד מאוד. כששאלתיו לפרש דבריו השיב: "המחשב, מעבד התמלילים, תוכנות איחזור המידע, מכונת הצילום והפקסימיליה הציפו את המקצוע במידע רב מדי. במקום מספר עמודים שהוגשו לבית המשפט בעבר, כיום מוגשים ספרים עבי כרס. לשופטים ולעורכי הדין אין זמן לקרוא כל-כך הרבה חומר. כתוצאה מכך ירדה קרנה של שיטת הסיכומים בעל-פה, ובית המשפט מורה, כעניין של שגרה, על הגשת מסמכים בכתב, לרבות סיכומים".

הדברים נצרכו בזכרוני. אכן, למרות המהפכה הטכנולוגית שהתחוללה מאז דברי השופט לנדוי, הבעיה הכאובה שהעלה לפני 50 שנה נותרה כאובה גם היום. ובמבחן הזמן, ההתייעלות הטכנולוגית האדירה דווקא חרפה לא במעט את המכאובים וחוסר היעילות. נסו לשוות בדמיונכם עורך דין ששימש במקצוע בתקופת המנדט הבריטי או בשנים הראשונות של הקמת המדינה: בהיעדרה של מכונת צילום, הוא נאלץ לקחת עימו לבית המשפט את כרך הפסיקה הרלוונטי (כרך הפסיקה של בית המשפט העליון המנדטורי או כרך הפד"י הכחול של פסיקת בית המשפט העליון). כמה כרכים יכול היה לסחוב עורך הדין או מתמחהו? חמישה? שבעה? לכן היה עליו לבחור רק את התקדימים החשובים ביותר ולוותר על היתר.

כיום קשה לדמיין איך עבד אותו עורך דין ללא פקסימיליה, ללא דואר אלקטרוני וללא תוכנות איחזור מידע. נכון שהכל התנהל אז לאט יותר, אולם הדבר הדגיש דווקא תכונות נדרשות אחרות של עורך הדין: כדי להצטיין ולהתבלט היה עליו להיות בעל זיכרון מצוין ויכולת ביטוי בעל-פה. בנוסף היה עליו להתברך בתכונה נוספת - יכולת לבור את המוץ מהתבן. "להגיש לשופט רק את הפרי הבשל, את התמצית המזוקקת של מחשבתו על השאלות המתעוררות", כפי שהגדיר השופט לנדוי.

עולמו של עורך הדין דאז היה דומה - הרבה יותר מהיום - לעולמו של הבאריסטר הבריטי מהסרט "עדת התביעה" (סרטו המפורסם של בילי ויילדר משנת 1957), ואילו ברבות השנים ירדו תכונות אלו מגדולתן. מה השתבש? לכאורה, בידה של הטכנולוגיה היה לקצר